

ƏSİR DÜŞƏRGƏSİ

“Avtomatın qundağı ilə vurdular, düşdüm meyitin üstünə...”

(Əvvəli ötən saylarımızda)

IV hissədə:

**Çimsin! İt günündədir!
Yox...!**

**Səni belə heç kimə verə bilmərik!
Kimə... verirsiniz... ki...?**

IV hissə

Fazilənin sonuncu ümidi kimi üz tutduğu tualetin deşiyi o qədər kiçik idi ki, bu məşəqqətli dünyanı dəyişməyə imkan vermirdi... Taxtaların arasından ətrafa bir də nəzər saldı – nəzarətçi qapının qarşısında gözləyirdi. Tualetin arxa tərəfini gözdən keçirdi – bəlkə taxtaları qoparıb bu istiqamətə qaça bilər. Ancaq tualetin arxa tərəfində daha çox insan var idi. Yox, buradan xilas olmaq Fazilənin gücü xaricində idi.

Nəzarətçinin qapıya vurduğu təpik taxta kabinəni silkələdi:

- İstirahətə gəlməmişən, tez ol!

- Artıq başa düşmüşdüm ki, xilas ola bilməyəcəyəm. Otağı əldə düzəltməkləri elektrik plitəsi ilə qızdırdılar. Elektrik naqillərinə birbaşa bağlanmışdı. Bizdən hardasa on metr aralı olardı. Düşünürdüm görün mən necə saniyəyə özümü irəli atıb o naqıldən tuta bilərəm ki, ölüm... Ağlımda plan qurur, gözlərimlə məsafəni ölçür, saniyəni hesablayır, əlverişli məqamı axtarırdım... Orda bir erməni var idi, arada gəlib deyirdi ki, ünvanını ver, ailənlə əlaqə saxlayıb, pul qarşılığında səni qaytaraq...

- Siz nə cavab verirdiniz?

- Ona internat uşağı olduğumu deyirdim... Mənim valideynlərim rayonda çox hörmətli şəxslər olublar. Qaçqınlıqdan sonra kasıb adamlar idilər. Düşünürdüm ki, onlar qapı-qapı düşüb pul yıxsalar, infarkt olub, özlər. Ailəmə bir şey olunca, elə mən əsirlikdə ölüm... Tək mənimlə heç nə olmaz...

* * *

Qapı zərblə açıldı. Təxminən 25 yaşlarında qəzəbli adam içəri girib, otağın küncündə yerdən əyləşən qadınları diqqətlə süzdü:

- Deməli, bunlardır...

- Bəli! – onları daimi nəzarətdə saxlayan döyüşçü ermənicə cavab verdi.

- Bu balaca fahişənin baxışlarından mənə ox batır! – qəzəbli adam Fazilənin qolundan tutub kənara itələdi: - Gözlərini təpimlə oyacam ki, kor olsun! Bir də baxa bilməsin!

- Qoy rədd olsun! Görmürsən adam sifətindən çıxıb. Heç bilmirik bu sifətdə onu ortalığa necə çıxaracağıq?

Kənara çəkilib yenə söhbətlərinə ermənicə davam etdilər. Fazilə dikəlib, bayaqkı yerinə çəkildi. Başını aşağı salıb, əlini alına dayamışdı. Altdan altdan yenə pilotəyə doğru məsafəni ölçürdü. Qəzəbli adam yenidən onlara yaxınlaşdı. Bu dəfə azərbaycanca danışdı:

- Əlini üzündən çək! Nədir, yoxsa başını dik tuta bilmirsən?

Fazilə əlini üzündən çəksə də, başını qaldırmadı. Qəzəbli adam başını bulayıb, üzünü turşudaraq, yenə ermənicə davam etdi:

- Tfu! Doğrudan itə oxsayır! Gətir plitənin üstünə su qoy, qızsın. Bunu bu gorkəmədə ortaya çıxarmaq olmaz!

- İşin-gücün yoxdur? İndi durub sabun axtaracağam?

- Sabun türkü xarab eləyər! Elə üzünü-gözünü su ilə yusun ki, nisbətən səliqəli görünsün!

Nəzarətçi köhnə bir vedrədə su gətirib, plitənin üstündə qızdırdı. Su qızana qədər qəzəbli adam qadınlara hədə-qorxu gəlirdi:

- Bu nədir ki, hələ görün sizin hamınızın başına nə oyun açacağıq! Sizin o İsmət Qayıbovu Yerevanda çarxına çəkib, gözləyəcəyik – nə vaxt öl, öl! Məhəmməd Əsədovu! Məhəmməd Əsədovun başını kəsib meydana kəlləsi ilə futbol oynayacağıq! Günümüzü qara edən Cəbrayıl milisinin rəisidir, nədir – Rəşid

Məmmədov! Onu tikə-tikə edib itlərin qabağına atacağıq...

Fazilə ilə Müşkünaz susur, gözlərini yerdən qaldırmırdılar. Qəzəbli adam Faziləyə əmr etdi:

- Qalx başını yu!

- Yumuram...

- Çimsin! İt günündədir! – nəzarətçiyə göstəriş verdi.

- Yox...! – Fazilə etiraz etdi.

- Səni belə heç kimə verə bilmərik!

- Kimə... verirsiniz... ki...?

- Səni çox axtarırlar. Ancaq səni təsvir edirlər – bəstəboylu, qara saçlı, arıq qadın... Heç uca boylu kök qadın deyər soruşsan yoxdur... Niyə?! Niyə ancaq səni axtarırlar, onu yox? – gözü ilə Müşkünazı işarə etdi.

- Bilmirəm...

- Bilirsən qancıq! Sən çox şeyi bilirsen və bizə demirsən! Qalx, yuyun!

- Yu...yumuram...

Qəzəbli adam Faziləni qolundan dartıb ayağa qaldırdı və divardan asılan güzgünün qarşısına itələdi:

- Hansı gününə naz edirsən?! Bir bax, gör, nə gündəsən!

- Vüsalə, qızım, sonuncu döyüşdə yaşadığımı, əsirlikdə başıma gələnler, filmlərdə belə görmədiyim işgəncələr... İnan ki, indi güzgüdə gördüyüm elə bir mənzərə idi ki, bu günə qədər yaşadığım hər şeyi mənə unutturdu. Özümü görəndə şok keçirdim! İlahi, adam müharibə filmlərində necə olur, bax, güzgüdə mənə elə bir sima baxırdı. Filmə baxanda düşünürsən ki, bu ssenaridir, qrimdir... Amma mən bunu realda yaşayırdım...

- Güzgüdəki qadını təsvir edə bilərsiniz...?

- Çalışacam, amma... inan ki, təsviri asan deyil... Saçlarım, qaşım, kipriyim ütülüb... Burnum sınıb... Üstü yanıb, dərisi aşağı sallanıb... Dodaqlarım

parça-parça... Üzüm, boğazım, qollarım cırıq-cırıq... Üz-gözüm döyülməkdən göm-göy... Əllərim də saçlarım kimi... yarısı yanıb, qalanlar da palçıqla qan bir-birinə qarışıb... Güzgüdə gözümü çəkib, əllərimə baxdım... Özümü biləndən səliqəyə saldığım əllərim elə şişmişdi ki, sanki kirəcləşib... Çalışsam da, tərpedə bilmədim...

Qəzəbli adam nəzarətçiyə dedi ki, “Su tök, başını yusun!” Mənə də “Yumasan, suyu başından tökəcəm, tamam islanacağısan” dedi...

Sabun yox idi, elə ilq su ilə saçlarımı yaxaladım... Əllərim tutmurdu... Sonra döşəmə silənə bənzəyən nəyisə üstümə atdılar ki, indi də qurula...

- Başınızı elə həmin otaqda yudunuz?

- Bəli, sobanın yanında. Gödəkçəmi çıxardım, altda qara rəngli koftam var idi. Başımı yuyanda o da su oldu... Saçlarımı guya quruladım, amma əynim yaş qaldı... Bu vaxt içəri 2-3 nəfər girdi və otaqdakı ermənilər ayağa qalxdılar. Yəqin onların rəhbərlərindən idi...

- Necə adam idi?

- Hündürboylu, kök, qıpqırmızı... Çox eybəcər sifəti var idi. Hardasa 50 yaş olardı, papağının altından uzun, qara saçları çıxırdı. Yaxınlaşıb mənə bir təpik ilişdirdi ki, “mən içəri girirəm, hamı ayağa qalxır, sən nə zibilsən ki, qalxmırsan?” Cavab verdim ki, “niyə qalxmalıyam, əsgərəm?” Əlini atıb boğazımdan yapışdı, boğmaq istədi, əlindən aldılar ki, öldürmə. O da əsəbi şəkildə əl atıb, yerdəki bir vedrə soyuq suyu qaldırıb, tökdü üstümə...

Sonra bizi “Niva”nın baqajına mindirib, özləri də qabaqda əyləşdilər. Yola düşdük. Ağdərədə bir yaşayış məntəqəsində saxlayıb, mənə baqajdan çıxartdılar. Orada qucağında 3-4 yaşlarında bir oğlan uşağı olan kişi mənə uşağa göstərib, ermənicə dedi ki, bu qadın murdar türkdür, onun üzünə tüpür, təpiklə vur, anasını da söy! Yoxsa daha sənə məşin almayacağam...

Uşağı da elə tutub ki, təpiyi mənə dəysin...

Uşağın təpiyi nə olacaq ki? O yüngül bir təpik atmaqla ətrafda toplaşan kişilər başladılar tərifləməyə ki, “Ay sağ ol! Yenə, yenə!” Uşaq da dayanmadan üzümə tüpürüb, təpikləyir və söyür... Ətrafdan da ermənicə səslər gəlir “Yaxşı tüpür, möhkəm vur!”

* * *

“Meydan tamaşası” bitəndən sonra Faziləni maşına qaytarıb, yola düşdülər. Bu dəfə onu arxada əyləşdirdilər, hər tərəfində də bir əlisilahlı... Sürücü ilə qabaqda əyləşən adam da silahlı idi... Sanki bu saat avtomobilə hücum olacaq kimi silahlarını açıq pəncərədən hazır vəziyyətdə tutmuşdular... Sağ tərəfdə əyləşən silahlı Faziləyə deyirdi:

- Görürsən, sizi sizin türk vəhşilərdən qoruyuruq! Hər an hardansa çıxıb maşınımızı atəşə tuta bilərlər! Görün biz nə qədər humanistik, sizi özünüzlükülərdən qoruyuruq! Biz olmasaq, sizi elə özünüzlükülər qırar!

Maşın kəndin öyri-üyürü yolları ilə irəliləyir, onları atıb-tuturdu...

Avtomobil qəbiristanlığa çatanda aydınlıq gecə idi... Faziləni maşından düşürdüb, məzarların arasına gətirdilər. Qəbiristandan o yana uçurum olduğu görünürdü... Yaxında meşəlik var idi...

Bir-bir məzarlara göz gəzdərilib, gecənin zülmətində təzə məzar axtaran

Fazilə sonunun çatdığına sevinirdi. Yüngül meh nəm paltarda tir-tir əsən qadının yaralı üzünə sığal çəkir, ölüm ona ağuşunu açır.

- Qəbirlərə yox, ətrafa bax! – silahlı adamın səsi gecənin bağrını yardı: - Xoşuna gəlir?

- ...

- Səninləyəm, karsan?! Buralar xoşuna gəlir?

- ...

Qulağından dəyən ağır zərbə Faziləni silkələdi.

- Şilləm qulaqlarını açdı, indi eşidirsən! Xoşuna gəlir?

- Çox gözəl yerlərdir...

- Hə, gözəldir! – Ətrafa baxaraq astadan mızıldandı: - Bilirəm, sən ermənicə qəşəng bilirsən. Ancaq elə ifritsən ki, danışmayacağısan. Mənim də sənin kimi murdarla ağız-ağıza verməyə vaxtım yoxdur! – Qarşısına keçib qışqırdı: - Sadəcə onu bil ki, bu cür gözəl yerləri biz sizin kimi qoyunlara verən deyilik! Gedəndə öz qoyunlarınıza elə belə də deyərsən! Bura bizim olacaq! Bu gözəllikdə yaşamağa biz layiqik! İndi gəl, rədd ol, min baqaja!

- Noyabrın 17-də, gecə, bizi Xankəndinə gətirdilər...

- Xankəndinin Milis Şöbəsinə...? Sonradan Xocalıdan götürdüləri girovları da ora gətirəcəkdilər...

- Bəli, həmin milis şöbəsinə... Əvvəlcə ikimizi də eyni kameraya saldılar. Sonra isə tək-tək dindirməyə apardılar... Orada rütbəli bir şəxs gəldi yanıma. Əyilib mənə dedi ki, mənim atam azərbaycanlı, anam isə ermənidir. Amma bu savaşa ermənilər haqlı olduqları üçün mən ermənilərin tərəfindəyəm. Bu o demək deyil ki, mən atamı sevmirəm. Sadəcə, mən haqqın, ədalətin yanında yam. Sənə də bunu tövsiyə edirəm.

- Adı nə idi?

- Soyadı ilə çağırırdılar... Ya Baxşiyev idi, ya da Baxşəliyev...

- Sizinlə necə davranırdı? O da digər ermənilər kimi çığır-bağırırdı?

- Yox, çox normal davranırdı. Hətta mənə baxıb dedi ki, sən özünü nə kökə salmışan... Heç nəyə etiraz etmə... Gedib mənə vineqred salatı tapıb gətirdi ki, ye...

* * *

- Ye, mən verirəm, mən azər-baycanlıyam...

- İstəmirəm...

- Sən bununla nə demək istəyirsən? Qorxm, içində zəhər yoxdur...

- Bilsəydim içində zəhər var, əksinə, yeyərdim...

- Neynirsən zəhəri? Artıq səni dəyişirlər...

- Geriyə qayıtmaq da istəmirəm...

- Niyə?

- Bu gündə kimə lazımam? Nəyə lazımam?

- Yox, elə demə... Yaşamaq gözəl şeydir... Həyat çox şirindir...

- ...

- Yaxşı, onda heç olmasa çay iç, əynin sudur, titrəyirsən... - Baxşiyev ona çay süzdü. Fazilə qarşısındakı zərif armudu stəkanı mühasirəyə alan dömir stəkan altlığına baxıb fikrə getmişdi ki, həmyerlisi qayğıkeşliklə qənd qabını ona tərəf sürüşdürdü: - Çayı iç, xəstələnməyəcəksən!

- İstəmirəm...

(Davamı 12-ci səhifədə)

(Əvvəli 10-cu səhifədə)

- Off! Bilirəm, niyə içmirsən! Azərbaycanlılar erməni qonaqları gələndə ona yemək verdikləri qabı sonradan ya atır, ya da işlənməyən bir yerə qoyurdular ki, bir də erməni qonaq gəlsə, o qabda yemək versinlər... İndi mənim əlim, erməni əli çaya dəyib deyə içmirsən...

Fazilə yanmış, suluqlamış əlləri ilə çətinliklə stəkani qaldırıb, bir qurtum içdi, yenidən stəkani yerinə qoydu.

- Hə, artıq yaxşıdır! Qənd də götür...

- İstəmirəm...

- Erməni əli dəyib deyə?

- Yox... Əllərim çox çirklidir. Qənd isə indi talonlardır. İstəmirəm çirкли əlimlə qəndi bulayım...

Həmyerlisi Fazilənin əlini açıb, qəndqabını ovcuna çevirdi. Geri qaytardı və ovcuna düşən bir qəndi götürüb ona uzatdı:

ƏSİR DÜŞƏRGƏSİ

*“Avtomatın qundağı ilə vurdular,
düşdüm meyitin üstünə...”*

- Götür, qəndlə iç! İndi biz düşmən mövqelərdə dayanırıq, amma hələ içimizdəki insaniyyət ölməyib...

* * *

- Məni kameraya qaytarandan sonra da Müşkünəzi apardılar. İkimizi də təklikdə dindirdilər...

- Nə soruşurdular?

- Neçə nəfər idiniz? Niyə orda idiniz? Nə qədər silahınız var? Hardan alırdınız? Harada saxlayırdınız? Nə silahları idi? Necə idi? Cavab verirdim ki, mənim başım çıxmır, bilmirəm...

- İnanırdılar?

- Yox, deyirdilər ki, maraqlanmırdınsa, o zaman niyə orda idin? Yaşamağa yerim yox idi, orada yaşayırdım ərimlə, deyirdim... Belə deyəndə tamam başqa bir mənzərənin şahidi olmuşdum. Sənədlərimi göstərib, “axı sənin iki uşağın var” - demişdilər... Onda başa düşdüm ki, içərisində pul, qızıl və sənədlərimiz olan diplomatımızı götürüblər...

- Deməli, kəndi qarət etməyə də imkan tapıblar...

- Hər şey... Hər şey ediblər...

Susub, uzaqlara baxır. Xeyli keçdikdən sonra 28 il öncə Xankəndi Milis Şobəsinin təkadamlıq kamerasındakı erməni hərbiçisi Oleqlə görüşünü xatırlayır...

* * *

- Səni bərk axtarırlar, qadın! Görünür əlaqələrin genişdir, bizdən gizlətdiyin çox şey var...

Fazilə istənilən dialoqun sonunda amansızlıqla döyüləcəyini bilir, bu dar kamerada da işgəncənin qaçılmaz olduğunu anlayırdı. Soyuq kameranın küncünə qısılaraq, gözlərini bir nöqtəyə zilləyib, susmuşdu. Oleq ani sıçrayışla onun qarşısında çömbəlib, pıçıldadı:

- Mən sənənin yanına düşmən kimi yox, dost kimi gəlmişəm. Susma, danış! Sözümlə yerə salma, istəyirsən ayaqlarından öpüm... İstəyirsən...?

(Davamı var)

